

Oirschot Plangebied Oude Grintweg 54

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)

BAAC Rapport V-15.0109

juni 2015

Auteur:

drs. M.J. van
Putten

Status:

definitief

Colofon

ISSN:	1873-9350
Auteur(s):	drs. M.J. van Putten
Veldmedewerker:	drs. M.J. van Putten
Cartografie:	drs. M.J. van Putten
Redactie:	drs. M. Kooi
Copyright:	Frans van der Staak te Oirschot / BAAC bv te 's-Hertogenbosch

Autorisatie (senior archeoloog): drs. M. Kooi 22-05-2015

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Frans van der Staak te Oirschot en/of BAAC bv te 's-Hertogenbosch.

BAAC bv
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en
Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 Onderzoekskader	9
1.2 Ligging van het gebied	10
1.3 Administratieve gegevens	11
2 Bureauonderzoek	13
2.1 Werkwijze	13
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	13
2.3 Bewoningsgeschiedenis	17
2.3.1 Inleiding	17
2.3.2 Historie	18
2.3.3 Archeologie	19
2.4 Archeologische verwachting	21
3 Inventariserend veldonderzoek	23
3.1 Werkwijze	23
3.2 Veldwaarnemingen	24
3.3 Verkennend booronderzoek	25
3.3.1 Lithologie en bodemopbouw	25
3.3.2 Bodemverstoringen	25
3.3.3 Archeologische indicatoren	26
3.4 Archeologische interpretatie	26
4 Conclusie en aanbevelingen	27
4.2 Aanbevelingen	28
5 Geraadpleegde bronnen	31
 Bijlage 1	overzicht van geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2	boorbeschrijvingen
Bijlage 3	verwachtings- en aanbevelingenkaart

Samenvatting

In opdracht van de heer F. van der Staak heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd in het plangebied Oude Grintweg 54 te Oirschot, ook wel bekend onder de noemer KOK. Aanleiding voor het onderzoek is het plan om een aantal nieuwe woningen op de locatie te realiseren.

Het plangebied bevindt zich op de flanken van de Midden-Brabantse dekzandrug. In de ondergrond bevindt zich dekzand, bestaande uit fijn zand. Er wordt een hoge zwarte enkeerdgrond verwacht. Dit betreft veelal oude akkergronden met een groot archeologisch potentieel.

De afzettingen die zich in de ondergrond bevinden, zijn gedurende het Weichselien afgezet. Wat betreft de ouderdom van de afzettingen kunnen op het terrein derhalve archeologische resten aanwezig zijn uit de perioden vanaf het (laat-)paleolithicum tot heden. De kans op de aanwezigheid van archeologische resten wordt voor het gehele plangebied groot geacht. Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied derhalve een **hoge specifieke verwachting** voor het aantreffen van vondsten en/of sporen. Gezien de waarnemingen in de directe omgeving van het plangebied geldt deze hoge verwachting voornamelijk voor de periode vanaf de Romeinse tijd, al kunnen oudere vindplaatsen niet worden uitgesloten.

Het verkennende booronderzoek onderbouwt de in het bureauonderzoek opgestelde verwachting ten dele. De geomorfologische en geologische setting van het plangebied onderbouwt een hoge verwachting voor het plangebied. De bodem is binnen het gehele plangebied echter verstoord tot in de C-horizont. Er kan op basis van onderhavig onderzoek echter niet worden vastgesteld tot welke diepte de bodem is verstoord. De aanwezigheid van ondiepe sporen kan worden uitgesloten (en daarmee de aanwezigheid van een steentijd jachtkampement). De aanwezigheid van diepere sporen kan echter niet worden uitgesloten. Er wordt derhalve een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van de heer F. van der Staak heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (verkennde fase) uitgevoerd in het plangebied Oude Grintweg 54 te Oirschot. Het plangebied staat ook bekend onder de noemer plan Kempenweg-Oude Grintweg-Kennedylaan (plan KOK). Aanleiding voor het onderzoek is het plan om op de locatie een zestal nieuwe woning te realiseren. De minimale bodemverstoring bij de realisatie van de nieuwbouw is voorsnog onbekend. De ervaring leert echter dat de minimale bodemverstoring bij de realisatie van dergelijke plannen minimaal tot in de C-horizont van de bodem reikt. In dergelijke gevallen bestaat een gerede kans dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden.

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een omschreven gebied aan de hand van bestaande bronnen. Met behulp van de verworven informatie wordt een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Het inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek heeft tot doel inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden en om de intactheid van het bodemprofiel te bepalen.

Tijdens het onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak¹ te worden beantwoord:

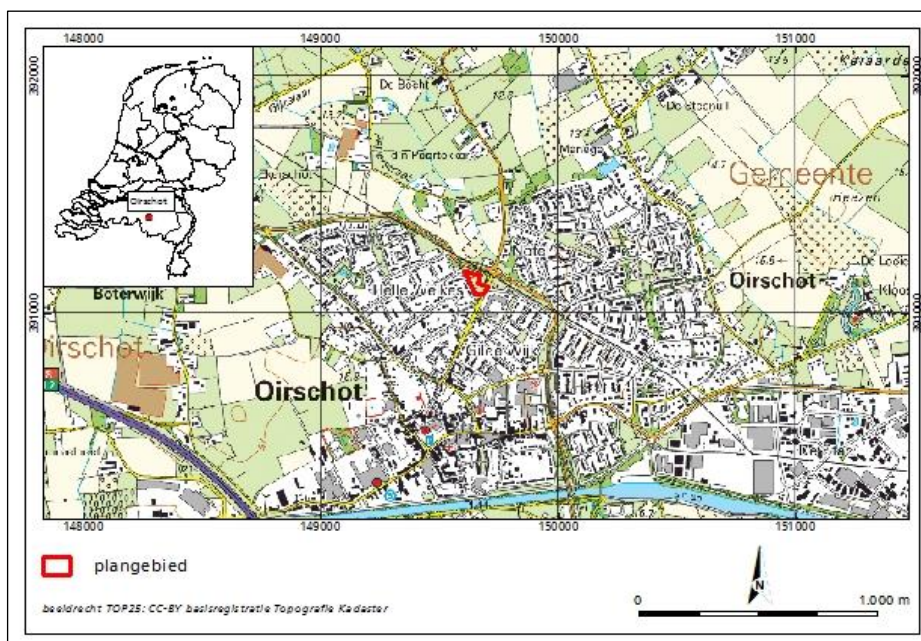
- Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
- Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?
- Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?
- In hoeverre worden archeologische resten bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.3², het vigerende gemeentelijke beleid en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak.

¹ Bergman 2015.

1.2 Ligging van het gebied

Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van het dorp Oirschot (gemeente Oirschot), op circa 700 meter ten noordoosten van de (oude) dorpskern. Het betreft een perceel met een omvang van circa 4400 m², ingeklemd tussen de Kempenweg in het noorden, de Oude Grintweg in het oosten en de Kennedylaan in het zuiden en westen. Het perceel is deels in gebruik als gazon behorende tot de Oude Grintweg 54 en als paardenweide. In figuur 1.1 is de ligging van het plangebied weergegeven.

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied.

² CCvD 2013.

1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Oirschot
Plaats:	Oirschot
Toponiem:	Oude Grintweg 54
Datum opdracht:	7 mei 2015
Datum veldwerk:	12-05-2015
Datum rapportage:	19-05-2015
BAAC-projectnummer:	V-15.0109
Coördinaten:	149.602 / 391.181 149.669 / 391.163 149.684 / 391.081 149.647 / 391.086
Kaartblad:	51A
Oppervlakte:	4400 m ²
Datering:	Laat-paleolithicum-heden
Onderzoeksmeldingsnummer:	66779
Onderzoeksnummer:	I.v.m. werkzaamheden bij Archis komt dit bij de definitieve versie
AMK-terrein:	N.v.t.
Waarnemingnummer(s):	N.v.t.
Vondstmeldingsnummer(s):	N.v.t.
Type onderzoek:	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)
Opdrachtgever:	Dhr. Frans van der Staak Oude Grintweg 54 5688 MA Oirschot Tel.: 06-53702745 Mail: frans.van.der.staak@philips.com
Bevoegde overheid:	Gemeente Oirschot Deken Frankenstraat 3 5688 AK Oirschot
Beheer documentatie:	Bibliotheek Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en archief BAAC bv.
Beheer vondstmateriaal:	Provinciaal Depot Bodemvondsten Noord- Brabant Waterstraat 20 5211 JD 's-Hertogenbosch tel. 06-18303225
Uitvoerder:	BAAC bv, vestiging 's-Hertogenbosch Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's-Hertogenbosch tel. 073-6136219
Projectleider:	drs. M.J. van Putten e-mail; m.vanputten@baac.nl

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) gebruikt. Daarnaast is de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart geraadpleegd. Ook is de provinciale cultuurhistorische waardenkaart geraadpleegd.

Er is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand Nederland.³ Bovendien is gebruik gemaakt van relevante websites als *Watwaswaar*,⁴ de gemeentelijke website en zijn de relevante historische atlassen ingezien. Er is tevens contact opgenomen met de Heemkundekring 'De Heerlijkheid Oirschot'. Dit heeft gezien de korte doorlooptijd van het project geen aanvullende data opgeleverd. Literatuur over de geologie, geomorfologie en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied is eveneens bestudeerd om op basis van locatiekeuze-theorieën een uitspraak te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische resten.

In navolgende paragrafen worden de resultaten van het bureauonderzoek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een synthese in de vorm van een specifieke archeologische verwachting. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2 Landschappelijke ontwikkeling

Het plangebied ligt in het Zuid-Nederlandse zandgebied, waartoe grote delen van Noord-Brabant behoren.⁵ Het onderzoeksgebied bevindt zich in een gebied dat qua geologie in grote mate beïnvloed wordt door de in de ondergrond aanwezige breuken. Het gebied behoort tot de Centrale Slenk (ook wel Roerdalslenk genoemd). Het betreft een dalingsgebied met een zuidoost-noordwestelijke hellingsrichting. Gedurende het Kwartair (bijlage 1) heeft binnen de Centrale Slenk daling plaatsgevonden. Dit proces treedt ook heden ten dage nog op. De bewegingen langs de breuken resulteren zo nu en dan in lichte aardbevingen. Vanwege het feit dat het een dalingsgebied betreft, zijn de geologische formaties in de ondergrond van de Centrale Slenk dikker dan elders in de omgeving.⁶

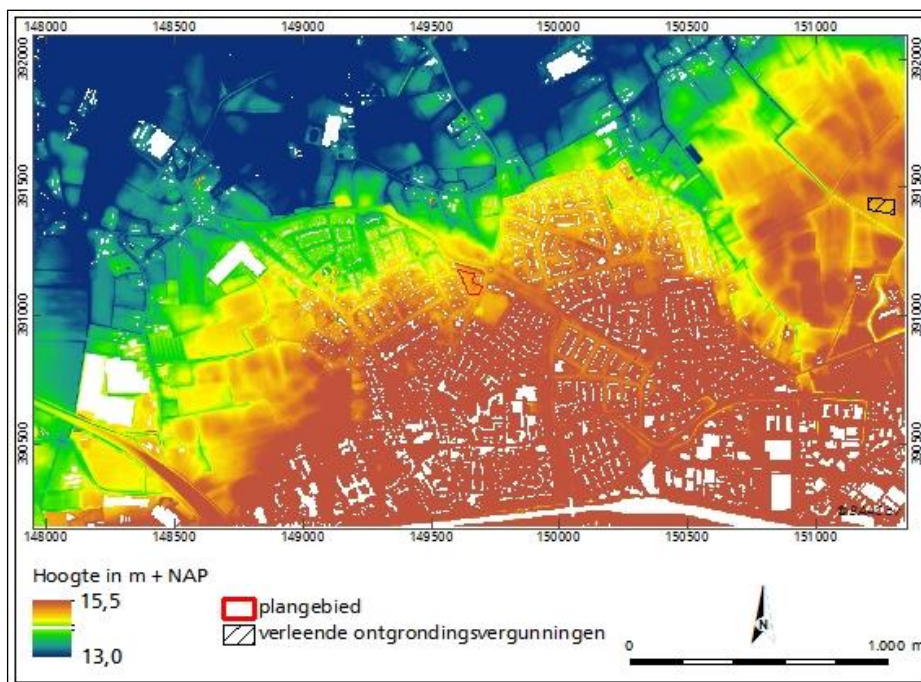
³ AHN, www.ahn.nl 2015.

⁴ www.watwaswaar.nl 2015.

⁵ Berendsen 2008a.

⁶ Berkvens *et al.* 2011.

Gedurende het Pleistoceen (2,5 miljoen jaar tot 10.000 jaar BP) zijn er verscheidene zeer koude perioden geweest (glacialen/ijstijden), afgewisseld met warmere perioden (interglacialen). Gedurende geen van de glacialen is zuidelijk Nederland door landijs bedekt geweest. Wel is het klimaat tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, 115.000 - 11.560 jaar geleden) van invloed geweest op het huidige landschap. In het begin van het Weichselien was er nog vrij veel vegetatie, waardoor de zandverstuivingen slechts een lokaal karakter hadden. In het Midden-Weichselien was de vegetatie vrijwel geheel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving van zand kon optreden. Dit door de wind afgezette zand wordt dekzand genoemd. Het dekzandrelief bestaat voor het grootste gedeelte uit dekzandruggen en dekzandwelvingen. De ruggen zijn vaak duidelijk te zien en kunnen tot wel 1,5 meter boven hun omgeving uitsteken. De dekzandwelvingen zijn minder geaccidenteerd. Het plangebied bevindt zich op de noordflank van een dergelijke rug. Het betreft hier een tientallen kilometers lange rug, namelijk de zogenaamde 'Midden-Brabantse rug'.⁷ Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is dit goed zichtbaar (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Uitsnede van de AHN voor het plangebied en omgeving.⁸ De bruine en gele tinten betreffen de hoger gelegen delen (Midden-Brabantse rug). De groene en donkergroene en blauwe tinten vertegenwoordigen de lager gelegen terreinen.

Het dekzandpakket wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel.⁹ Het materiaal bestaat in het algemeen uit fijn zand (mediaan van 150 – 210 mm) met enkele grovere zand- of grindlaagjes.¹⁰

Gedurende het Vroeg- en Midden-Pleniglaciaal (58.000 - 29.000 jaar geleden) trad er op grote schaal verspoeling van het toen aanwezige dekzand op, waardoor zandlagen afgewisseld met leemlagen gevormd werden, die samen fluvioperiglaciale afzettingen genoemd worden.¹¹ In een later stadium van het Pleniglaciaal zijn wederom fluvioperiglaciale sedimenten afgezet. Deze

⁷ Berkvens *et al.* 2011.

⁸ www.ahn.nl 2015.

⁹ De Mulder *et al.* 2003.

¹⁰ Teunissen van Manen 1985.

¹¹ Bisschops 1973.

afzettingen tonen een grote variatie in korrelgrootte en worden ook wel 'Brabantse leem' genoemd. Het Brabants leem is over het algemeen slecht waterdoorlatend. De fluvioperiglaciale afzettingen kunnen in het plangebied en omgeving in de ondiepe ondergrond voorkomen.

Gedurende het Laat Pleniglaciaal werd weer dekzand afgezet (Oud Dekzand). Het bestaat uit gelaagd, lemig fijn zand. Vaak vormt het een zwak golvend reliëf, met enkele ruggen.

Na het Pleniglaciaal tot aan het begin van het Holoceen traden wisselend enkele klimaatsverbeteringen en -verslechtingen op, waarbij wisselend bodemvorming en verstuiving plaatsvond. De dekzanden uit deze periode worden 'jonge dekzanden' genoemd en kunnen in en rondom het plangebied aan het oppervlak aanwezig zijn. Het 'Jong dekzand' is ook onder te verdelen in twee fasen, 'Jong dekzand I' en 'Jong dekzand II'. Het dekzand is afgezet in de vorm van langgerekte of paraboolvormige ruggen. Op de overgang tussen 'Jong dekzand I' en 'Jong dekzand II' is op bepaalde plaatsen een dunne bodem gevormd. Deze laag staat bekend als de Laag van Usselo en vertegenwoordigt een oude begroeiingshorizont die zich ontwikkeld heeft op een voormalig landoppervlak of als een veenlaag, daterend in het Allerød-interstadiaal.¹²

Vanaf het begin van het Holoceen (vanaf 11.560 jaar geleden tot heden) trad een blijvende klimaatsverbetering op. Aanvankelijk was het klimaat nog droog en bij de nog schaarse vegetatie ontstonden plaatselijk weer zandverstuivingen. Het betreft duinvormige dekzandafzettingen. Naarmate de klimaatsomstandigheden verbeterden raakten de dekzandgebieden, waaronder ook de duinen, begroeid, zodat er een einde kwam aan de verstuivingen. Door de doorgaande klimaatsverbetering nam de hoeveelheid neerslag verder toe en steeg ook de grondwaterspiegel (als gevolg van de stijgende zeespiegel). Als gevolg van het natter worden van het landschap ontstond in de lager gelegen beekdalen veengroei. De veengroei breidde zich in de loop van het Atlanticum uit naar de slecht gedraineerde plekken in het dekzandlandschap, waaronder de ten noorden van het plangebied gelegen leemrijke gronden. Het plangebied is echter voor zover bekend, nooit met veen bedekt geweest.¹³

Door de toenemende vegetatie kwam een eind aan de natuurlijke zandverstuivingen en raakten de dekzandruggen gefixeerd. Echter, vanaf de jaartelling kwamen plaatselijk weer zandverstuivingen voor als gevolg van aantasting van de vegetatie. De aantasting van de vegetatie hing deels samen met klimatologische veranderingen, maar was vooral het gevolg van menselijke activiteiten (platbranden, het steken van plaggen). Als gevolg van deze relatief jonge zandverstuivingen ontstonden plaatselijk de landschappelijk kenmerkende stuifzandcomplexen (Formatie van Bostel; Laagpakket van Kootwijk). Dergelijke jonge stuifzandcomplexen komen binnen het plangebied niet voor. Mooie voorbeelden van dergelijke jonge stuifzandcomplexen bevinden zich op enkele kilometers ten zuidoosten van het plangebied, op de Oirschotse Heide.

Op de geomorfologische kaart van Nederland (zie figuur 2.2) is het plangebied niet gekarteerd.¹⁴ Wanneer de geomorfologische eenheden in de directe omgeving naar het plangebied worden geëxtrapoleerd, blijkt dat het plangebied is gelegen op *dekzandruggen, al dan niet bedekt met oud bouwland* (kaarteenheden 3L5). Er zijn op de geomorfologische kaart geen afgegraven terreinen weergegeven binnen de directe omgeving van het plangebied. Ook bij

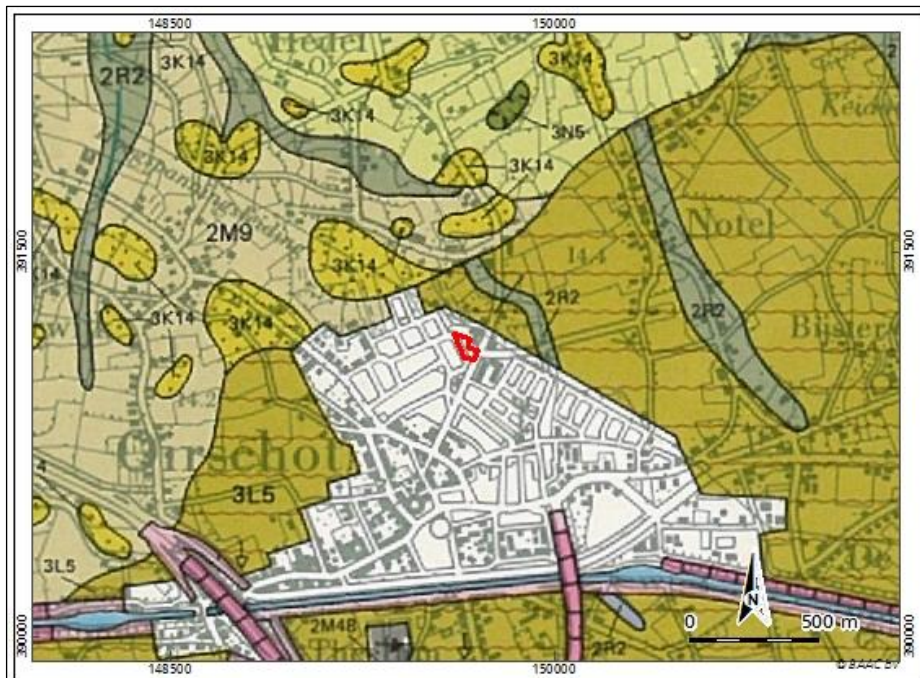
¹² Berendsen 2008b.

¹³ Berkvens *et al.* 2011.

¹⁴ RGD/Stiboka 1977.

de provincie Noord-Brabant zijn geen gegevens bekend aangaande afgravingen binnen het plangebied en de directe omgeving (zie figuur 2.1). Op het AHN zijn ook geen aanwijzingen zichtbaar die kunnen duiden op een afgraving binnen het plangebied. Mogelijk is het terrein direct ten zuidoosten van het plangebied wel afgegraven (zie figuur 2.1).

Het plangebied ligt op de noordflank van de Midden-Brabantse rug op een hoogte van circa 15,0 m + NAP.

Figuur 2.2 Overzicht van de geomorfologische kaart voor het plangebied en omgeving. 3L5 = dekzandruggen, 3K14 = dekzandruggen, 2M9 = vlakte van ten dele verspoelde dekzanden, 2R2 = beekdal zonder veen.

Op de bodemkaart van Nederland¹⁵ is het plangebied niet gekarteerd. Gezien de bodems in de directe omgeving van het plangebied kan worden geconcludeerd dat ter plaatse een hoge zwarte enkeerdgrond aanwezig zal zijn, gevormd op lemig fijn zand (code zEZ23).

Zwarte enkeerdgronden zijn zandgronden met een niet-vergraven, dikke humushoudende bovengrond (Aa-horizont) van minimaal 50 cm dik. Deze dikke humushoudende bovengrond wordt ook wel een plaggendek of esdek genoemd. Dit esdek is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van gemengde plaggen en potstalmest op de akkers. De plaggen werden gestoken op nabij liggende gras-, bos- of heidepercelen en in de potstal geworpen om de uitwerpselen van het vee op te vangen. Vaak werd ook het nederzettingsafval vermengd met de plaggen, waardoor in esdekken vaak 'mestaardewerk' voorkomt. De plaggen werden met de uitwerpselen en het nederzettingsafval vervolgens als mest op de akkers gebracht. Op een akkercomplex op arme zandgrond konden zo gedurende langere tijd gewassen verbouwd worden, zonder dat de bodemvruchtbaarheid daarbij uitgeput raakte. De oogsten konden daardoor op peil blijven. De zwarte enkeerdgronden hebben meestal een zandig tot zwak lemig esdek. Ze worden vooral aangetroffen als complexen van oude bouwlandgronden op de hoger gelegen dekzandruggen en langs stuwwallen in het Pleistocene

¹⁵ Stichting voor Bodemkartering 1984.

dekzandgebied. De nabijheid van zwarte enkeerdgronden bij heideontginningen suggereert dat de zwarte kleur vooral het gevolg is van het gebruik van heideplaggen. Ter plaatse van de esdekken kan het originele maaiveld zijn opgehoogd met minimaal 0,5 m en lokaal zelfs meer dan 1 m grond, terwijl het maaiveld in de afgeplagde gebieden rondom het akkercomplex juist verlaagd is. Bij hele dikke plaggendecken (> 1m) is soms sprake van een bruin esdek in de ondergrond en een donkerbruin tot zwart esdek in de top van de bodem. Dit kan wijzen op een meerfasige opbouw van het esdek, waarbij verschillende brongebieden voor het strooisel zijn afgeplagd.

Het plangebied bevindt zich in een gebied met een grondwatertrap VI, wat inhoudt dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand zich op een diepte tussen de 40 en 80 cm beneden maaiveld bevindt. De gemiddeld laagste grondwaterstand bevindt zich dieper dan 120 cm beneden maaiveld.

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Inleiding

Het landschap was vroeger in veel grotere mate van invloed op het bewoningspatroon van de mens dan tegenwoordig. Het vormde een belangrijke factor in de keuze voor een vestigingsplaats. De ligging van archeologische vindplaatsen is dan ook in hoge mate bepaald door het landschap. Het gevarieerde landschap van de gemeente Oirschot met droge en natte gebieden bood de bewoners in het verleden een breed scala aan bestaans- en vestigingsmogelijkheden.

De oudste aanwijzingen voor menselijke activiteit in de gemeente Oirschot dateren uit het laat-paleolithicum.¹⁶ In die tijd trokken er diverse groepen rond die in tijdelijke jachtkampen verbleven. Pas vanaf het neolithicum moet, gezien de archeologische vondsten, sprake zijn geweest van een meer permanente bewoning. Door het kappen van bossen en intensieve veeteelt ontstonden de eerste heidevelden en kleinschalige zandverstuivingen. Vanaf de ijzertijd namen de nederzettingen in omvang toe.

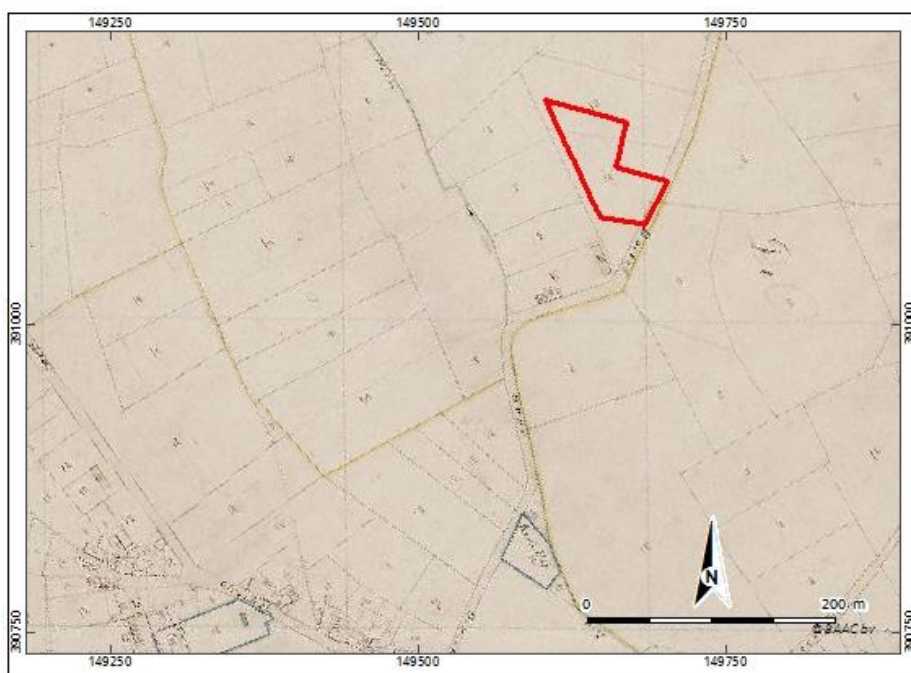
Rond het begin van onze jaartelling breidden de Romeinen hun rijk uit tot de rivier de Rijn. Het gebied van de huidige gemeente Oirschot kwam dus onder direct bestuur van het Romeinse Rijk. Over het algemeen genomen nam de bevolkingsdichtheid aan het einde van de Romeinse tijd sterk af, en nam in de loop van de middeleeuwen weer toe. Door de toenemende bevolking en schaalvergroting vanaf de (late)middeleeuwen veranderde het landschap en werd het in cultuur gebracht. Bos werd gekapt en veen werd ontgonnen. Door begrazing met schapen kreeg het potentieel aan natuurlijke vegetatie geen groeikans meer en ontstonden op de droge zandgronden heidevelden. Betere gronden werden gebruikt als landbouwgrond. (Beek)dalen en de lager gelegen nattere gebieden werden gebruikt voor beweiding en als hooiland. Verspreid in het landschap werden kleine boerenbedrijven gevestigd op verhogingen in het landschap waarop landbouw werd bedreven. De grond op de hogere delen werd vruchtbaar gemaakt met schapenmest en heideplaggen waardoor essen of enken zijn ontstaan. In latere periodes vonden bij bevolkingsgroei buiten de essen nieuwe ontginningen plaats, de zogenaamde kampontginningen. Met de komst van kunstmest en betere ontwateringstechnieken zijn tegen het eind van de 19^e eeuw veel heidevelden en moerassige gebieden ontgonnen, waardoor oude escomplexen en kampen niet verder werden uitgebreid.

¹⁶ www.oirschot.nl

2.3.2 Historie

Het plangebied bevindt zich binnen de bebouwde kom van het dorp Oirschot. De eerste geschreven verwijzing naar Oirschot dateert uit een document uit de 10^e eeuw. In dat document wordt gesproken over 'Oroscoth'. In stukken uit latere perioden wordt ook gesproken over 'Oerschot' en 'Orscot'. De herkomst van de naam zou kunnen duiden op de gesteldheid van de ondergrond. Met 'Oer' werd grindhoudend zand bedoeld.¹⁷

Het plangebied heeft niet altijd tot de bebouwde kom van Oirschot behoord. Dit is pas het geval sinds de jaren zestig van de vorige eeuw, toen het gebied als gevolg van de naoorlogse bouwdrift in een woonwijk veranderde. Dit geldt echter niet voor het plangebied. Dat is tot op heden altijd onbebouwd gebleven.

Figuur 2.3 Uitsnede van de eerste kadastrale kaart uit omstreeks 1830 voor het plangebied en omgeving. De ligging van het plangebied is met rood weergegeven.

In de periode vanaf het begin van de 19^e eeuw tot aan de tweede helft van de 20^e eeuw is binnen het plangebied en de directe omgeving betrekkelijk weinig veranderd. Zoals op de kadastrale kaart uit begin 19^e eeuw zichtbaar is,¹⁸ bestond het plangebied destijds uit akker (zie figuur 2.3). De huidige Oude Grintweg was destijds al aanwezig. Deze weg betreft een oude weg waarvan de oorsprong al voor 1500 ligt. Dit geldt ook voor het bouwland en de verkaveling hiervan.¹⁹ Het terrein was destijds, net als nu, onbebouwd. De boerderij aan de Oude Grintweg 54 was nog niet aanwezig. Een kleine honderd jaar later, zo rond begin 1900, is nog weinig veranderd. Dit blijkt uit kaartmateriaal uit die tijd.²⁰ De boerderij aan de huidige Oude Grintweg 54 is volgens de eigenaar rond 1925 gebouwd.

¹⁷ Berkel en Samplonius 2006.

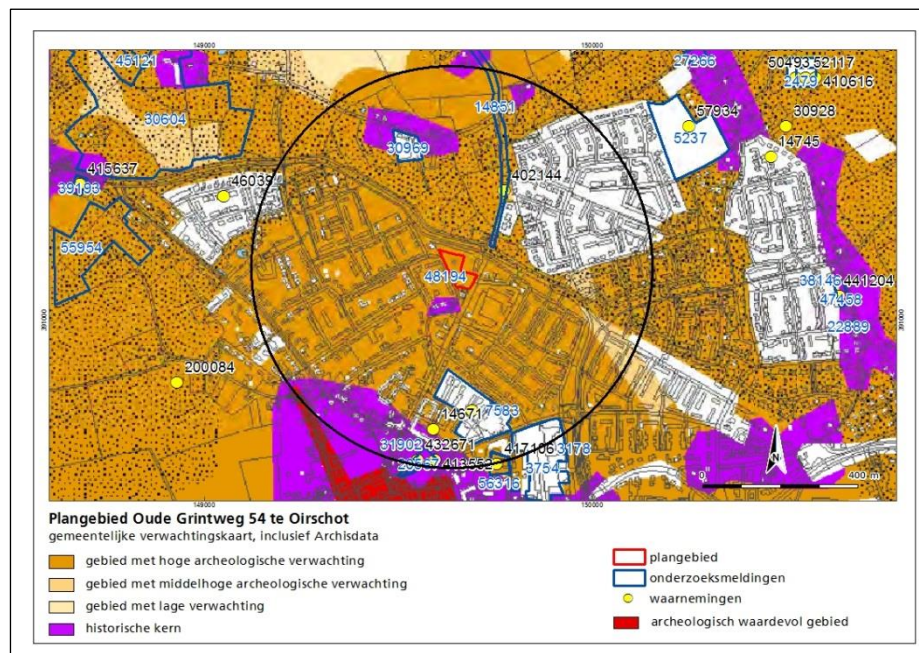
¹⁸ www.watwaswaar.nl

¹⁹ De Bondt 1993.

²⁰ Robas Producties 1989.

2.3.3 Archeologie

Tijdens het bureauonderzoek zijn de archeologische vondstmeldingen in en rond het onderzoeksgebied geïnventariseerd met behulp van het ARCHIS-II gegevensbestand van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Tevens is gebruik gemaakt van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart en de toelichting hierop.²¹

*Figuur 2.4 Uitsnede van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart voor het plangebied en omgeving. Middels de zwarte cirkel is een gebied met een straal van 500 meter rond het plangebied weergegeven. Binnen de van stippeltjes voorziene gebieden wordt een enkeerdgrond verwacht. Binnen de witte terreinen geldt geen archeologische verwachting.*²²

De onderverdeling van de indicatieve waarden zoals weergegeven op de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart is in het gebied gebaseerd op de statistische relatie tussen het bodemtype, de geomorfologie en archeologische vindplaatsen.²³ Het plangebied is op de gemeentelijke verwachtingskaart gekarteerd als een gebied met een 'hoge trefkans op het aantreffen van archeologische waarden' (zie figuur 2.4). Waarschijnlijk vanwege het voorkomen van bodemtypes met beschermende afdekkende lagen, waardoor eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen minder gevoeliger zijn voor verstoring. De Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant geeft aan dat het plangebied gelegen is binnen de cultuurhistorische regio 'De Kempen'. Het plangebied bevindt zich echter niet binnen een provinciaal archeologisch landschap.²⁴

Op de Archeologische Monumentenkaart staan terreinen vermeld die door de provincie en de RCE zijn geselecteerd vanwege hun archeologische waarde. Een aantal van deze terreinen heeft eveneens de status van beschermd archeologisch monument. Het plangebied bevindt zich echter niet binnen een dergelijk

²¹ Berkvens *et al.* 2011.

²² Waschk 2011.

²³ Berkvens *et al.* 2011.

²⁴ www.brabant.nl 2015.

monument. Ook binnen een straal van 500 meter rond het plangebied bevinden zich geen archeologische monumenten.

Uit het Centraal Archeologisch Archief²⁵ blijkt dat binnen het plangebied geen waarnemingen bekend zijn. In de directe omgeving (in een straal van 500 m) zijn vooralsnog zes waarnemingen bekend. Het betreft voornamelijk vondstmateriaal uit de middeleeuwen en nieuwe tijd (waarnemingsnummers 14671, 403559, 413552, 417106 en 432671). Slechts één waarneming op circa 240 meter ten noordoosten van het plangebied betreft de vondst van ouder aardewerk. Het gaat hier om een tweetal fragmenten aardewerk uit de ijzertijd (waarnemingsnummer 402144). In onderstaande tabel 2.1 zijn de betreffende waarnemingen kort samengevat.

Tabel 2.1 Waarnemingen binnen 500 m rond plangebied

Waarnemings-nummer	Afstand tot plangebied	Waarneming	Datering	Opmerkingen
14671	380 m Z	voornamelijk aardewerk fragmenten en een waterput	vroege middeleeuwen	
402144	240 m NO	fragmenten aardewerk	ijzertijd	verstoorte context
403559	360 m Z	voornamelijk aardewerk fragmenten	middeleeuwen/nieuwe tijd	
413552	460 m Z	voornamelijk aardewerk fragmenten	middeleeuwen	
417106	500 m Z	aardewerk fragmenten en kuilen	middeleeuwen/nieuwe tijd	
432671	460 m Z	voornamelijk aardewerk fragmenten en sporen	middeleeuwen/nieuwe tijd	Zie onderzoeksnummer 35469

Tabel 2.2 Onderzoeken binnen 500 m rond plangebied

Onderzoeks-nummer	Afstand tot plangebied	Soort onderzoek	resultaat	Opmerkingen
3178	440 m ZO	bureauonderzoek	vervolg noodzakelijk	booronderzoek uitgevoerd, zie 3754
3754	440 m ZO	booronderzoek	geen vervolg noodzakelijk	terrein is verstoord
7583	325 m Z	booronderzoek	geen vervolg noodzakelijk	terrein is verstoord
14851	100 m NO	booronderzoek	geen vervolg noodzakelijk	
20567	475 m Z	booronderzoek	geen vervolg aanbevolen	vervolgonderzoek uitgevoerd op last van bevoegd gezag, zie 31902
30969	340 m NO	booronderzoek	geen vervolg noodzakelijk	
31902	475 m Z	proefsleuvenonderzoek	vervolg noodzakelijk	vervolgonderzoek uitgevoerd, zie 35469
32098	500 m Z	bureauonderzoek	vervolg noodzakelijk	booronderzoek uitgevoerd, zie 35857
35469	475 m Z	definitieve opgraving		delen van nederzetting uit de vroege en volle middeleeuwen
35857	500 m Z	proefsleuvenonderzoek	vervolg noodzakelijk	vervolgonderzoek uitgevoerd, zie 56316
48194		gemeentelijke verwachtingskaart		
56316	500 m Z	definitieve opgraving		delen van nederzetting uit de middeleeuwen/nieuwe tijd opgegraven

²⁵ CAA, RCE 2015.

Zoals op figuur 2.4 is te zien bevinden zich binnen een straal van 500 meter rond het plangebied een twaalfstal onderzoeksmeldingen. In zeven gevallen betreft het een bureaustudie gevolgd door een booronderzoek. Ter plaatse van twee locaties is naar aanleiding van het vooronderzoek een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, welke uiteindelijk hebben geresulteerd in de uitvoering van een opgraving. Het ging hierbij om de aanwezigheid van vroege - volmiddeleeuwse vindplaatsen. In tabel 2.2 zijn de onderzoeken kort samengevat.

Naast de hierboven genoemde onderzoeken heeft volgens de opdrachtgever aan de overzijde van de Oude Grintweg ter plaatse van het voormalige schoolgebouw ook een archeologisch onderzoek plaatsgevonden in het kader van de bestemmingsplanwijziging 'Tamboer'.²⁶ Van een dergelijk onderzoek is echter niets opgenomen in Archis. Waarschijnlijk betreft het een quickscan ten behoeve van de onderbouwing van de bestemmingsplanwijziging, zonder dat de resultaten in Archis zijn opgenomen. De conclusie uit het betreffende stuk luiden als volgt: *de Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Brabant is ten aanzien van archeologie niet gekarteerd voor de projectlocatie. In de directe nabijheid van de planlocatie zijn geen gebieden aanwezig zijn met een hoge archeologische verwachtingswaarde. Bovendien is de grond geroerd ten behoeve van de realisatie van het schoolcomplex. Dit leidt tot de conclusie dat er geen aanleiding is voor het verrichten van aanvullend archeologisch onderzoek.*

2.4 Archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek is een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld. Het plangebied is gelegen in het zuidelijke deel van het zandgebied van Noord-Brabant. In de ondergrond bevinden zich dekzand afzettingen bestaande uit fijn zand. Geomorfologisch gezien bevindt het plangebied zich op de noordelijke flank van een relatief hooggelegen dekzandrug. De landschappelijke ligging op de overgang van de hoger terrein ter plaatse van het plangebied naar de lager gelegen, nattere dekzandvlakten ten noorden van het plangebied was voor de (prehistorische) mens een goede locatie voor de jacht. De afzettingen die zich in de ondergrond bevinden, zijn gedurende het Weichselien afgezet. Wat betreft de ouderdom van de afzettingen kunnen op het terrein derhalve archeologische resten aanwezig zijn uit de perioden vanaf het laat-paleolithicum tot heden.

Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die kunnen duiden op grootschalige bodemverstorende activiteiten binnen het plangebied. Er heeft in de recente geschiedenis voor zover bekend nooit bebouwing bestaan.

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied, conform de gemeentelijke verwachtingskaart, een hoge specifieke verwachting voor het aantreffen van vondsten en/of sporen. Gezien de bekende waarnemingen in de directe omgeving van het plangebied geldt de hoge verwachting voornamelijk voor de periode vanaf de Romeinse tijd tot heden. In dergelijke gevallen kunnen het vondsten en/of sporen betreffen gerelateerd aan huisplaatsen (bijvoorbeeld een middeleeuwse boerderij). Hierbij betreft het voornamelijk strooiing van fragmenten aardewerk en sporen van bewoning, zoals waterputten, afvalputten en paalsporen. Ondanks dat tot op heden aan deze zijde van Oirschot weinig vondstmateriaal uit de prehistorie bekend is,²⁷ kan niet worden uitgesloten dat dergelijke vindplaatsen hier aanwezig zijn. In het geval van een vindplaats uit het

²⁶ Volgens de heer van der Staak is dit in 2008 uitgevoerd door Grontmij.

²⁷ De meeste prehistorische vondsten bevinden zich ten zuiden van Oirschot, op de Oirschotse heide.

laat-paleolithicum/mesolithicum zal het vondsten en/of sporen van kleine steentijd jachtkampementen betreffen (basisnederzettingen en/of huisplaatsen met een omvang van 200 m² tot 1000 m²). Ook een groter steentijd basiskamp kan niet worden uitgesloten. Bij dergelijke vindplaatsen wordt voornamelijk strooiing van overwegend (bewerkt) vuursteen verwacht. Vindplaatsen uit latere perioden (neolithicum-Romeinse tijd) kunnen ook niet worden uitgesloten. Eventuele vondsten en/of sporen uit deze perioden betreffen naar verwachting vondsten en/of sporen gerelateerd aan huisplaatsen.

Indien binnen het plangebied archeologische vondsten en bewoningssporen aanwezig zijn, kunnen deze bij een intact bodemprofiel aan de basis van het esdek en in de top (Ah-, E-, Bh- en Bs-horizonten) van een eventueel daar onder begraven bodemprofiel (meestal een humuspodzol) worden verwacht. De plaggenbemesting kwam vanaf ongeveer de 15^e eeuw in zwang, zodat vooral vindplaatsen van vóór de middeleeuwen nog intact en goed geconserveerd zullen zijn. Vanwege de dikte van het esdek zullen eventuele vindplaatsen veelal nog gaaf aanwezig zijn, omdat ze door de ophoging geleidelijk buiten het bereik van het eergetouw en de keerploeg (sinds de 15^e -16^e eeuw) zijn geraakt. De oudere groundbewerking (met eergetouw) zal hooguit de bovenste 15 cm van de oude bodem hebben geroerd en dus nauwelijks verstoringen van de originele bodem hebben veroorzaakt. Eventueel mestaardewerk uit de middeleeuwen en uit recentere periode is meestal van elders aangevoerd en duidt dan geen vindplaats ter plaatse aan. Pre-middeleeuws aardewerk dat zich in (de basis van) het esdek bevindt kan door biologische activiteit en regelmatig ploegen omhoog gewerkt zijn en daardoor weer wel een aanwijzing zijn voor een vindplaats in de begraven ondergrond onder het esdek. De grondwaterstand is meestal laag en het profiel is dus goed ontwaterd. Hierdoor zullen vooral organische resten en botmateriaal minder goed geconserveerd zijn.

3 Inventariserend veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd op basis van de resultaten van het bureauonderzoek. Hierbij is de tijdens het bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting in het veld getoetst. Bij het inventariserend veldonderzoek (verkenning fase) is het plangebied Oude Grintweg 54 te Oirschot onderzocht op de geomorfologische, geologische en bodemkundige karakteristieken. Ook geeft het booronderzoek informatie over het intact zijn van de bodem en daarmee informatie over de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. Om inzicht te verkrijgen in de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied is het aantal van zes boringen per hectare afdoende. Dit zou voor het plangebied neerkomen op drie boringen. BAAC hanteert echter een minimum van vijf boringen per plangebied. Dit komt overeen met het voor dit onderzoek door het bevoegd gezag geëiste aantal boringen. Om de verspreiding over het plangebied kloppend te krijgen is echter een extra boring gezet, zodat het totaal op zes boringen is gekomen. Gezien het verkennende karakter van de boringen zijn deze met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm geplaatst. De boringen zijn tot een diepte van 1,5 m-mv uitgevoerd.

Figuur 3.1 Boorpuntenkaart met daarop de toekomstige nieuwbouw geprojecteerd.

Het plangebied is begroeid met gras. De vondstzichtbaarheid is daarom zeer gering, waardoor een oppervlaktekartering niet heeft plaatsgevonden.

De locaties van de boringen zijn ingemeten met GPS, waarbij de afwijking maximaal 2 meter bedraagt. De hoogteligging ten opzichte van NAP is uit het Actueel Hoogtebestand Nederland gehaald.²⁸

Hoewel het verkennende onderzoek niet specifiek is gericht op het opsporen van archeologische indicatoren is wel op de aanwezigheid daarvan gelet. De bodemlagen zijn met de hand en op het oog onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren (bv. aardewerk, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en al dan niet verbrand bot) kunnen een aanwijzing zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse of in de nabijheid van de boring met indicator. De bodemlagen zijn lithologisch²⁹ en bodemkundig³⁰ beschreven.

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op 12 mei 2015. In navolgende paragrafen worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. De locaties van de boringen staan weergegeven op de boorpuntenkaart (figuur 3.1). De maaiveldhoogte (in meters t.o.v. NAP) is per boring vermeld in de boorstaten (bijlage 2).

3.2 Veldwaarnemingen

Het plangebied is in twee delen opgesplitst. De noordelijke helft (boringen 1 t/m 3) betreft de achtertuin van het pand aan de Oude Grintweg 54 en bestaat uit een met een heg omringd gazon. Op het gazon is een klein schuurtje aanwezig.

Figuur 3.2 Zicht op het plangebied. De foto linksboven betreft het noordwestelijke deel van het plangebied. De foto rechtsboven toont de noordelijke helft van het plangebied. Het zuidwestelijke deel van het plangebied is zichtbaar op de foto linksonder. Het centrale deel van het plangebied is zichtbaar op de foto rechtsonder. De heg op deze foto scheidt de weide in het zuidelijke deel van het gazon in het noordelijke deel van het plangebied.

Het zuidelijke deel betreft een paardenweide. In de zuidwestelijke hoek is een klein paardenschuurtje aanwezig. Vanwege de begroeiing met gras waren aan het maaiveld geen aanwijzingen zichtbaar die zouden kunnen duiden op de aanwezigheid van archeologische resten in de bodem. Bovendien is het

²⁸ AHN 2015.

²⁹ NEN 1989.

³⁰ De Bakker en Schelling 1989.

plangebied afgedekt met een esdek, als gevolg waarvan de aanwezigheid van vondstmateriaal aan het oppervlak niet waarschijnlijk is. Dit esdek is overigens als gevolg van agrarische activiteiten in het (recente) verleden verstoord. In paragraaf 3.3.2 zal hier nader op worden ingegaan. Het betreft een relatief vlak terrein, gelegen op een hoogte van 15,0 m + NAP. Alleen aan de randen loopt het terrein iets af (14,9 m + NAP), al is dat in het veld nauwelijks waarneembaar

3.3 Verkennend booronderzoek

In deze paragraaf zal de bodemopbouw binnen het plangebied worden beschreven. Allereerst zal een algemene karakteristiek van de bodemopbouw en de lithologie worden gegeven, waarna vervolgens aandacht zal worden besteed aan de intacte bodems en de bodemverstoringen. Tot slot zal worden ingegaan op eventuele archeologische indicatoren.

3.3.1 Lithologie en bodemopbouw

De bodemopbouw binnen het plangebied is vrij uniform. Ter plaatse van het plangebied is een humeus dek aangetroffen. Dit humeuze dek bestaat overwegend uit zwak siltig, sterk humeus, donkerbruin, matig fijn zand (korrelgrootte 150-210 µm) en heeft een dikte van gemiddeld 80 cm. In het humeuze dek is geen antropogeen materiaal aangetroffen. De basis van het esdek vertoont verschijnselen van verstoring (zie paragraaf 3.3.2). De overgang naar de ondergelegen bodemlaag is scherp.

Onder het humeuze dek (esdek) is de C-horizont aangetroffen. De C-horizont bestaat uit zwak siltig, matig fijn, geelwit zand. De sortering van dit zand is goed. Dit sediment is geïnterpreteerd als dekzand. De hoogteligging van de oorspronkelijke top van het dekzand is niet meer te achterhalen, aangezien de top hiervan zich in de verstoorde bodemlaag bevindt. Ter plaatse van de boringen 2, 4 en 5 is op een hoogte van gemiddeld 14,0 m + NAP een dunne laag zwak tot matig siltig, zeer fijn zand, aangetroffen. In deze laag zijn dunne silt/leemlaagjes aangetroffen. Dit sediment is geïnterpreteerd als verspoeld dekzand. Ter plaatse van boring 1 is onder het dekzand op een diepte van 13,5 m + NAP een matig zandig, lichtgrijs leempakket aangetroffen. Dit is geïnterpreteerd als *Brabants leem* (zie paragraaf 2.2).

Het dekzand is matig tot sterk ijzerhoudend als gevolg van fluctuaties in de grondwaterstand.

3.3.2 Bodemverstoringen

Zoals uit bovenstaande paragraaf valt op te maken is de bodem in het plangebied ter plaatse van alle boringen verstoord. Deze verstoring betreft voornamelijk de basis van het humeuze dek en de top van de C-horizont. De verstoring komt in alle boringen tot uitdrukking in het vlekkerige karakter van het sediment (brokken C-materiaal en humeus materiaal door elkaar). Met name dit vlekkerige karakter duidt op graafwerkzaamheden in het (recente) verleden. Ook de scherpe grens tussen het humeuze dek en de onderliggende C-horizont ter plaatse van alle boringen is een kenmerk van verstoring.

De bodemverstoring reikt in alle boringen tot in de C-horizont. Als gevolg hiervan is geen referentiekader aanwezig voor de oorspronkelijke top van de C-horizont. Er kan derhalve niet worden vastgesteld tot op welke diepte de C-horizont is verstoord. Wanneer de boringen onderling met elkaar worden vergeleken valt op dat de top van de C-horizont ter plaatse van boring 2 het minst diep is verstoord. De onverstoorde C-horizont bevindt zich hier op een hoogte van 14,25 m + NAP. Wanneer wordt uitgegaan van een vlak paleo-reliëf, houdt dit in dat de bodem

ter plaatse van de boringen 1, 3, 4, 5 en 6 respectievelijk tot ten minste 40, 10, 50, 30 en 10 cm is verstoord.

3.3.3 Archeologische indicatoren

Bij controle van het opgeboorde materiaal zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Hierbij moet worden opgemerkt dat het een verkennend booronderzoek betreft. Het traceren van archeologische indicatoren was niet het hoofddoel. Het feit dat geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen wil derhalve niet zeggen dat deze niet aanwezig zijn.

3.4 Archeologische interpretatie

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied landschappelijk gezien een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden toegekend gekregen. Op basis van de waarnemingen uit de directe omgeving geldt deze verwachting met name voor vindplaatsen uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd. De aanwezigheid van oudere vindplaatsen kan echter niet worden uitgesloten. Uit het booronderzoek is gebleken dat de geologische en bodemkundige situatie ter plaatse deze verwachting ten dele onderbouwd.

Ter plaatse van het plangebied is conform verwachting dekzand aangetroffen. In het dekzand zijn aanwijzingen aangetroffen dat lokaal verspoeling heeft plaatsgevonden als gevolg van sneeuwmeltwater afspoeling gedurende de zomermaanden. Ter plaatse van alle boringen bestaat de top van de C-horizont echter uit onverspoeld dekzand. Het plangebied bevindt zich derhalve op de (flank van) een dekzandrug. Dergelijke ruggen vormen aantrekkelijke vestigingsplaatsen waarmee een hoge archeologische verwachting is gerechtvaardigd. De bodem ter plaatse vertoont echter kenmerken van verstoring. De basis van het esdek en de top van de C-horizont zijn in meer of mindere mate verstoord. Het valt op basis van onderhavig onderzoek echter niet vast te stellen tot op welke diepte de C-horizont is verstoord. Wel kan worden vastgesteld dat de verstoring ter plaatse van de boringen 2, 3 en 6 relatief gering is (minstens 10 cm) terwijl de verstoringen ter plaatse van de boringen 1, 4 en 5 respectievelijk tot minstens 40, 50 en 30 cm in de C-horizont reiken.

Als gevolg van de aangetoonde verstoring is de kans op de aanwezigheid van in situ archeologische vondsten als aardewerkscherven en/of vuurstenen artefacten sterk afgenomen. Ook de kans op de aanwezigheid van ondiepe sporen mag als gering worden beschouwd. Hiermee kan worden geconcludeerd dat de kans op het aantreffen van sporen van jachtkampementen uit de steentijd als laag mag worden beschouwd. Met name ter plaatse van de boringen 2, 3 en 6 is de verstoringsdiepte echter relatief beperkt. Dit houdt in dat diepere archeologische sporen hier nog wel degelijk aanwezig kunnen zijn. Vandaar dat voor dit deel van het plangebied de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische sporen gehandhaafd blijft. Deze verwachting geldt dan voor diepe paalsporen, greppels, beerputten en/of waterputten uit de periode Romeinse tijd - heden. Op de verwachtingskaart in bijlage 3 is dit middels een oranje- of rode kleur weergegeven. De verstoringsdiepte ter plaatse van de boringen 1, 4 en 5 is duidelijk groter. Derhalve is de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische sporen voor dit deel van het plangebied naar beneden toe bijgesteld tot laag. Op de verwachtingskaart in bijlage 3 is dit middels een gele kleur weergegeven.

4 Conclusie en aanbevelingen

Hieronder volgt de beantwoording van de onderzoeksvragen zoals gesteld in het Plan van Aanpak. De eerste drie vragen hebben betrekking op het bureauonderzoek. De overige op het veldonderzoek:

Zijn binnen het plangebied bekende archeologische waarden aanwezig? Zo ja, zijn er gegevens bekend over de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Er zijn binnen het plangebied tot op heden geen bekende archeologische waarden aanwezig.

Wat is de verwachte bodemopbouw in het gebied en zijn er gegevens bekend over bodemverstorende ingrepen in het verleden binnen het plangebied?

Binnen het plangebied wordt een hoge zwarte enkeerdgrond verwacht, gevormd in lemig fijn (dek)zand. Er zijn geen aanwijzingen voor grootschalige bodemverstorende activiteiten binnen het plangebied.

Wat is de specifieke archeologische verwachting voor het gebied?

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een hoge specifieke verwachting voor het aantreffen van vondsten en/of sporen. Deze verwachting geldt voornamelijk voor de middeleeuwen en nieuwe tijd, al kunnen oudere vindplaatsen niet worden uitgesloten.

Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?

Uit het booronderzoek is gebleken dat ter plaatse van het plangebied conform de verwachting dekzand aanwezig is. Plaatselijk is Brabants leem aangetroffen. Het dekzand is afgedekt met een esdek. De bodem blijkt ter plaatse van het plangebied tot in de C-horizont te zijn verstoord. De exacte diepte van de verstoring kan niet meer worden achterhaald. Wel is duidelijk dat de bodem ter plaatse van de boringen 2, 3 en 6 tot relatief geringe diepte is verstoord, terwijl de bodem ter plaatse van de boringen 1, 4 en 5 tot grotere diepte is verstoord.

In hoeverre worden archeologische resten bedreigd en is vervolgonderzoek nodig en zo ja, in welke vorm?

Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug (Formatie van Boxtel) en is afgedekt met een esdek. Dergelijke locaties blijken veelal rijk aan archeologische resten te zijn. Uit het booronderzoek is echter gebleken dat het plangebied tot in de C-horizont (dekzand) is verstoord. Aangezien de bodem ter plaatse van alle boringen is verstoord, kan niet worden achterhaald tot welke diepte de C-horizont is verstoord.

Op basis van het booronderzoek kan worden geconcludeerd dat de aanwezigheid van *in situ* vondstmateriaal als aardewerkscherven en/of bewerkt vuursteen kan worden uitgesloten. Dergelijk vondstmateriaal bevindt zich namelijk op het oorspronkelijke maaiveld (basis huidige esdek) en die bodemlaag in binnen het plangebied verstoord. Aangezien ook de top van de C-horizont is verstoord, kan ook de aanwezigheid van ondiepe sporen worden uitgesloten. Hiermee kan worden geconcludeerd dat de kans op het aantreffen van sporen van

jachtkampementen uit de steentijd als laag mag worden beschouwd. Echter, op die locaties waar de verstoringsdiepte relatief beperkt is (boringen 2, 3 en 6), kan niet worden uitgesloten dat hier nog diepere archeologische sporen aanwezig kunnen zijn. Vandaar dat voor dit deel van het plangebied de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische sporen gehandhaafd blijft. Deze verwachting geldt dan voor diepe paalsporen, greppels, beerputten en/of waterputten uit de periode Romeinse tijd - heden. Graafwerkzaamheden ten behoeve van nieuwbouw kunnen een eventueel aanwezige vindplaats verstoren. Voorafgaand aan de bodem verstorende activiteiten dient derhalve een archeologisch vervolgonderzoek plaats te vinden. Het vervolgonderzoek dient te worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. In paragraaf 4.2 zal hier nader op worden ingegaan.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek is aan een groot deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend op het aantreffen van diepere archeologische sporen uit de periode Romeinse tijd - heden. Op de archeologische verwachtingskaart in bijlage 3 is dit middels oranje kleuren weergegeven. Aangezien binnen de delen met een hoge verwachting huizen staan gepland, zullen hier bodemverstorende activiteiten gaan plaatsvinden waarbij het humeuze dek tot op de C-horizont zal worden afgegraven. BAAC bv adviseert derhalve om vervolgonderzoek te laten plaatsvinden. Conform de huidige standaard is een proefsleuvenonderzoek de meest gebruikelijke methode voor vervolgonderzoek in dergelijke situaties. Het doel van een dergelijk onderzoek zal zijn het vaststellen van de exacte omvang, datering, gaafheid en conserveringsgraad van de (eventueel aanwezige) vindplaats(en) op basis waarvan de archeologische waarde van het gebied definitief kan worden vastgesteld. Bovendien wordt met een proefsleuf informatie verkregen over het voorkomen van eventuele grondsporen die met een booronderzoek zelden zullen worden gevonden.

Gezien de geringe grootte van het plangebied en het feit dat het hier de mogelijke aanwezigheid van een vindplaats betreft, adviseert BAAC bv om het proefsleuvenonderzoek in eerste instantie te beperken tot de gebieden met een hoge verwachting. Wanneer hier relevante sporen worden aangetroffen, kan het onderzoek uitgebreid worden naar de overige delen van het terrein. Wanneer binnen de gebieden met een hoge verwachting geen noemenswaardige sporen aanwezig zijn, kan het onderzoek beperkt blijven tot het gebied met een hoge verwachting.

Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemverstorende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC bv wil er daarom op wijzen dat men bij bodemverstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister van OCW (in de praktijk de RCE) conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988.

Bovenstaand advies is beoordeeld door de adviseur van de bevoegde overheid (gemeente Oirschot).³¹ Men gaat in grote lijnen mee met de conclusies zoals opgesteld in onderhavig rapport. Men is echter van mening dat het gehele plangebied een hoge verwachting toegekend dient te krijgen en dat de verwachting op prehistorische vindplaatsen op middelhoog moet worden gesteld. Bij het vervolgonderzoek dient volgens de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant uit te worden gegaan van het gehele perceel.³²

³¹ De gemeente Oirschot laat zich adviseren door de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant.

³² Berkvens 2015.

5 Geraadpleegde bronnen

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2008a. *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2008b. *De vorming van het land*, Assen.

Bergman, W., 2015. *Onderzoeksvoorstel – plan van aanpak Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) plangebied Oude Grintweg 54 te Oirschot*. BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Berkel van, G. en K. Samplonius, 2006. *Nederlandse plaatsnamen herkomst en historie*, Utrecht.

Berkvens, R., K.A.H.W. Leenders, J. Bosman, M.D. Wagemans, E. Wijnen, V. Mes, M. van Molenbroek, E. Drenth, H. v.d. Laarschot en J. Schotten, 2011. *Kempisch erfgoed in beeld. Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende*. SRE Milieudienst, Eindhoven.

Berkvens, R., 2015. *Advies Archeologische Monumentenzorg 2015-nr.65. Beoordeling van een archeologisch Rapport*. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant.

Bisschops, J.H., 1973. Toelichtingen bij de geologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad Eindhoven Oost (51 O). Rijks Geologische Dienst, Haarlem.

Bont, C. de, 1993. *Al het merkwaardige in bonte afwisseling. Een historische geografie van Midden- en Oost Brabant*, Waalre.

Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2013. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems, versie 3.3*. SIKB, Gouda.

Mulder, de. E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

Nederlands Centrum van Normalisatie, 1989. *Classificatie van onverharde grondmonsters*. NEN 5104. Delft.

Teunissen van Manen, T.C. 1985. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven*. Wageningen; Stichting voor Bodemkartering.

Geraadpleegde kaarten

AHN, 2015. *Actueel Hoogtebestand Nederland*. Verkregen via www.ahn.nl.

Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant 2015. *Cultuurhistorische Waardenkaart Provincie Noord-Brabant.* Te raadplegen via <http://www.brabant.nl>.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2015. *Archeologische Monumentenkaart (AMK) en Centraal Archeologisch Archief (CAA)*, geraadpleegd via Archis.

Rijks Geologische Dienst (RGD) / Stichting voor Bodemkartering (Stiboka), 1977. *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000; Blad 51 Eindhoven.* Haarlem en Wageningen.

Robas Producties, 1989. *Historische Atlas van Noord-Brabant, 1:25 000.* Den IJp.

Stichting voor Bodemkartering (Stiboka), 1984. *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000; 51 West Eindhoven.* Wageningen.

Waschk, S., 2011. *Archeologische Verwachtingen- en waardenkaart. Gemeente Oirschot.* SRE Milieudient, Eindhoven.

WatWasWaar, 2015. *Eerste Kadastrale kaart uit de periode 1827-1832.* Online geraadpleegd in mei 2015.

Bijlage 1

Overzicht van geologische en archeologische tijdvlakken

Bijlage 1: Geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom (jr) 0 = 1950 n. Chr.	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie						
11.650	Kwartair	Laat	Holoceen (warme periode)					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaat)		Formatie van Kreftenheye (Rijn)	Formatie van Baxtel (eolisch en lokaal terrestrisch)	Formatie van Beegden (Maas)
12.850			Laat-Weichselien (Laat-Glacial)	Weichselien (ijstijd)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye (Rijn)						
13.900					Allerød (warm)								
14.030					Vroege Dryas (koud)								
14.640					Bølling (warm)								
30.000			Midden-Weichselien (Pleniglacial)		Laat-Pleniglacial (zeer koud)	3							
60.000					Midden-Pleniglacial (koud)								
75.000					Vroeg-Pleniglacial (zeer koud)			4					
117.000			Vroeg-Weichselien (gematigd koud)					5a					
								5b					
								5c					
								5d					
130.000			Eemien (warme periode)					5e	Eem Formatie (marien, lagunair en lacustrien)				
370.000		Midden	Midden		Saalien (ijstijd)			6-10	Formatie van Urk (Rijn)	Formatie van Drente (Glacial)			
				Holsteinien (warme periode)			11						
				Elsterien (ijstijd)			12						
475.000				Cromerien (warme periode)					13-22	Formatie van Sterksel (Rijn)	Formatie van Peelo (Glacial)		
850.000		Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien			23-104						
2.600.000													

Chrono-, zuurstofisotopen- en lithostratigrafie voor Noordwest-Europa naar De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Berendsen (2008) en Cohen *et al.* (2009). Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2008). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Ouderdom (kal. jaren BP ¹)	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden (kal. jaren v/n. Chr.)			
450	1250	Holoceen	Laat	Subatlanticum (koeler Vochtiger)	Vb2	nieuwe tijd (1500-heden)			
1150						Vb1	middeleeuwen (450-1500 n. Chr.)		
1500							Romeinse tijd (12 v.Chr. – 450 n. Chr.)		
1962					1950		ijzertijd (800 – 12 v. Chr.)		
2750					2900	Va	bronstijd (2000 – 800 v. Chr.)		
3050									
3950	Midden		Subboreaale (koeler Droger)	IVb	Loofbos. Eik, els en hazelaar overheersen; beuk vanaf IVb >1% en grotere invloed landbouw (granen)	neolithicum (5300 – 2000 v. Chr.)			
5700				5000			IVa		
7250			Atlanticum (warm Vochtig)	III	Loofbos eik en els overheersen, relatief veel iep en linde. Het percentage den neemt af				
8700							8000		
10.250			9000	Vroeg	Boreaale (warmer)	II	Den overheerst, daarnaast hazelaar, eik, iep, linde, es	mesolithicum (8800 – 5300 v. Chr.)	
10.750					Preboreaale (warmer)	I			Eerst berk en later overheerst de den
11.650	10.150								
12.850	10.950	Laat-Pleistoceen	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	Parklandschap (subarctisch)	laat-paleolithicum (35.000 – 8800 v. Chr.)	
13.900	11.900				Allerød	LW II	Dennen- en berkenbossen		
14.030	12.100				Vroege Dryas	LW I	Open parklandschap		
14.640	12.450				Bølling		Open vegetatie met kruiden (bijvoet) en berkenbomen		
35.000 (v. Chr.)	¹⁴ C-methode loopt tot 43.000 jaar BP		Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)				Perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	midden-paleolithicum (300.000 – 35.000 v. Chr.)
75.000									
117.000			Eemien (warme periode)			Loofbos			
130.000							Maximale ijsuitbreiding Scandinavische ijskap tussen 200.000 en 130.000 jaar BP		
300.000 (v. Chr.)			Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)					

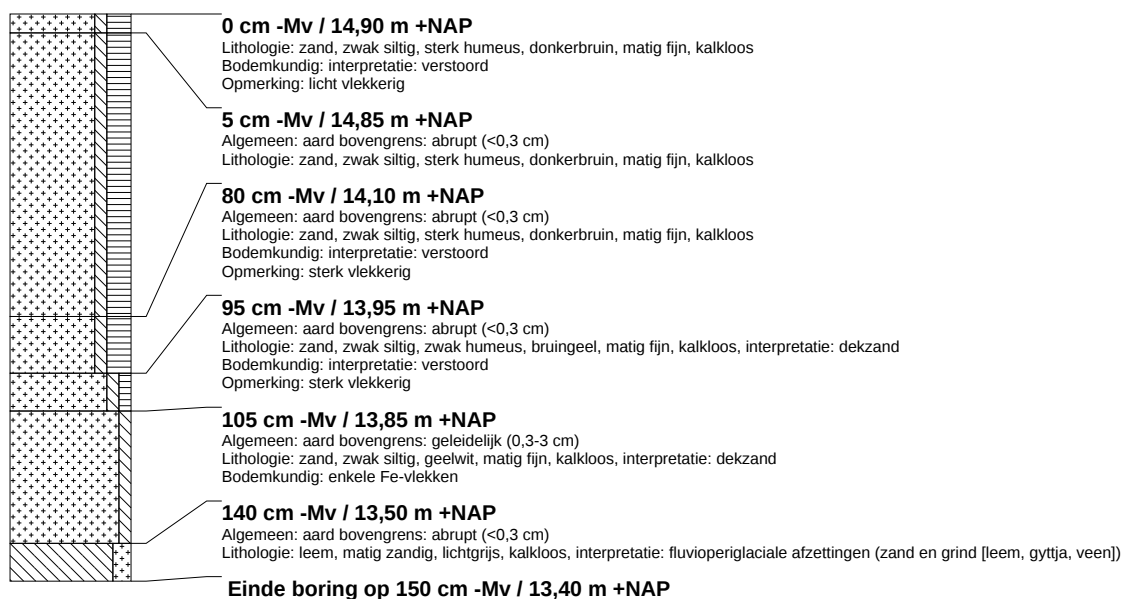
¹ BP = aantal werkelijke jaren voor 1950 AD.

Bijlage 2

Boorbeschrijvingen

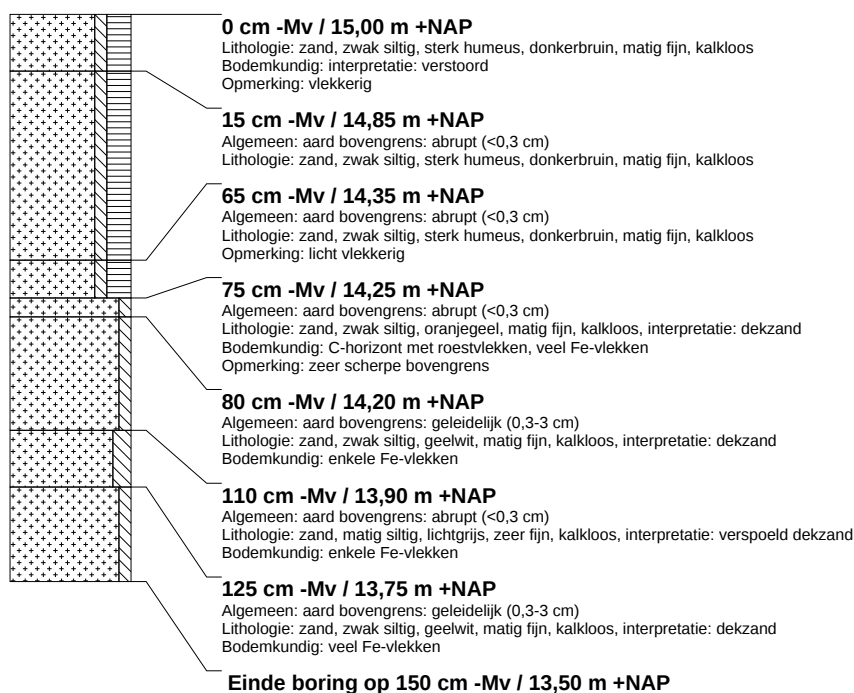
boring: 15109-1

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.620, Y: 391.174, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 14,90, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

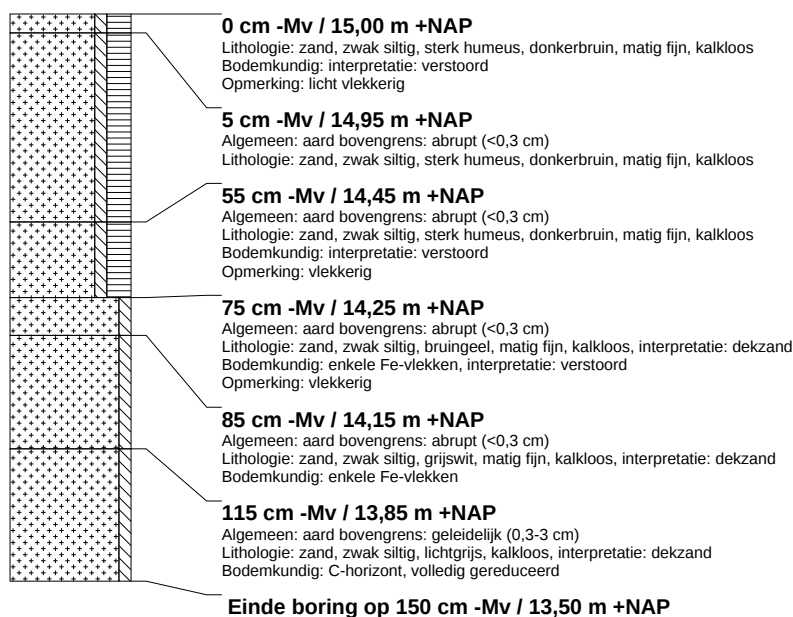
boring: 15109-2

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.662, Y: 391.166, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 15,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

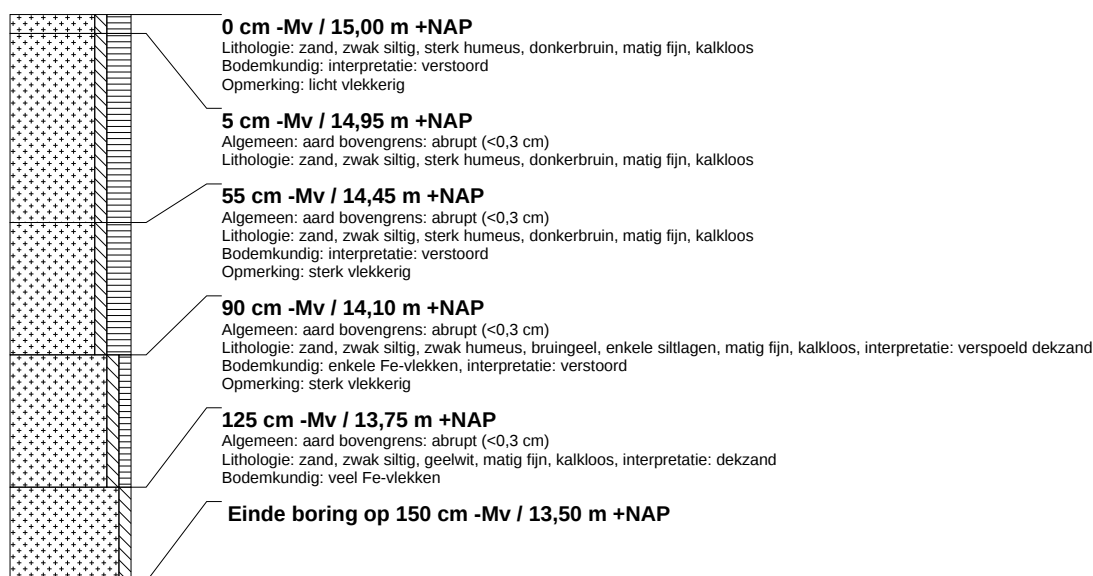
boring: 15109-3

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.651, Y: 391.132, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 15,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

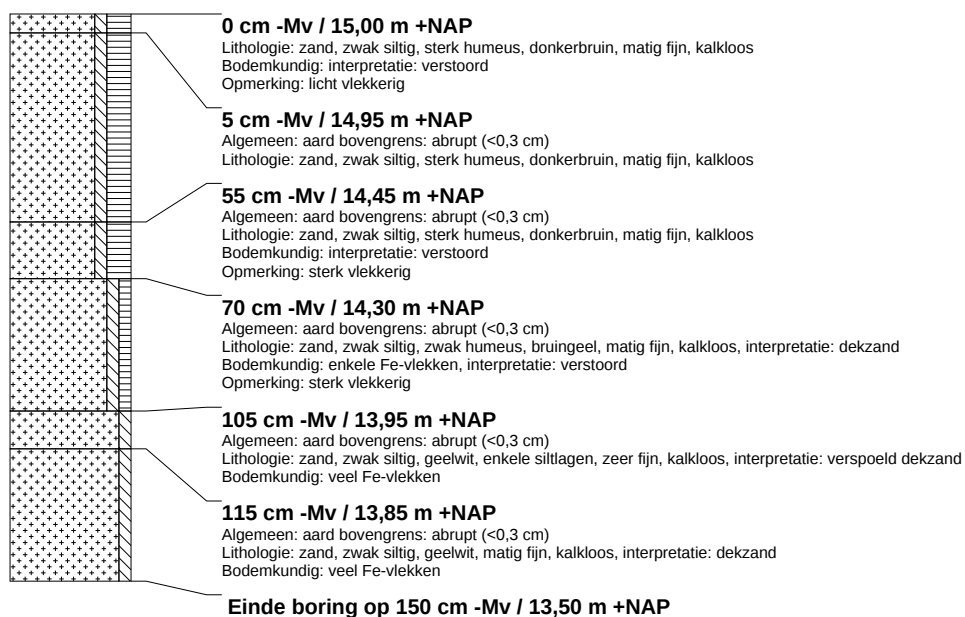
boring: 15109-4

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.652, Y: 391.111, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 15,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

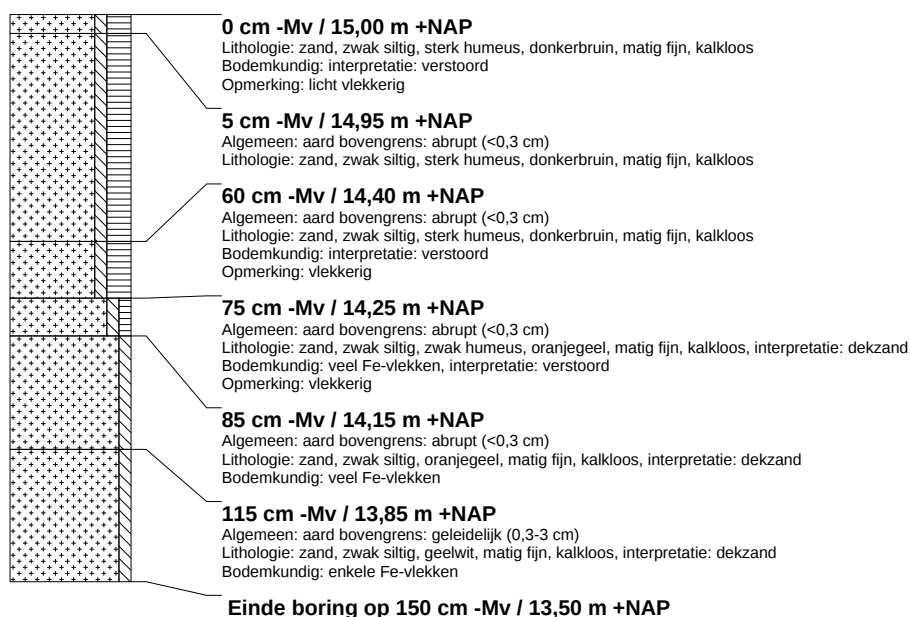
boring: 15109-5

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.688, Y: 391.117, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 15,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

boring: 15109-6

beschrijver: MVP, datum: 12-5-2015, X: 149.682, Y: 391.091, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, hoogte: 15,00, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: grasland, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Oirschot, plaatsnaam: Oirschot, opdrachtgever: dhr. F. van der Staak, uitvoerder: BAAC bv

Bijlage 3

Verwachtings- en aanbevelingenkaart

Plangebied Oude Grintweg 54 te Oirschot

archeologische
verwachtingskaart

archeologische verwachting

hoog. vervolgonderzoek
noodzakelijk

laag

overig

boorpunt met nr. en minimale
verstoringsdiepte in C-horizont

plangebied

toekomstige bebouwing

© BAAC bv

